

holland festival '70

programma

14

Johann Sebastian Bach
Johann Michael Haydn

**De
Nederlandse
Bachvereniging**

Gouda

St. Janskerk

18 juni

20.00 uur

Michael Haydn en zijn Requiem

Johann Michael Haydn (1737-1806) componeerde werken in elk genre, zoals de muzikale praktijk van zijn tijd het eiste.

Op het gebied van de sacrale muziek kwam zijn talent het meest tot uiting. Zijn tijdgenoten achtten hem op dit terrein als onovertreffbaar. Wolfgang Amadeus Mozart in het bijzonder bewonderde de werken van Michael en geen geringer criticus dan Joseph Haydn verklaarde dat de missen van zijn broer beter waren dan de zijne.

Een werk dat algemeen geprezen werd was Michael Haydn's Requiem uit 1771. Het jaar 1771 was beslissend in Haydn's leven. In januari werd hem de slag toegebracht dat zijn kleine dochtertje, zijn enig kind, stierf. Dit verlies maakte hem wanhopig, zoals vrienden later verklaarden. Het wierp een blijvende schaduw over zijn leven. Nauwelijks had hij zich enigszins van deze slag hersteld toen half december zijn beschermheer, Sigismund Graaf Schratzenbach, „Fürsterzbischof“ van Salzburg, stierf. Het heengaan van deze bestuurder van het sinds lange tijd beproefde Salzburg, dat een moeilijke tijd doormaakte, gaf reden tot grote bezorgdheid.

Om de nagedachtenis van de vorst te eren toog Michael Haydn onmiddellijk aan het werk en componeerde een dodenmis. Het werk is in een koortsachtige roes van creativiteit geschreven en was in twee weken gereed. Het handschrift is gedateerd, Salzburg, 31 december 1771.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat Haydn diep onder de indruk was van de dood van zijn broodheer. De prins was een kunstkenner en een edelmoedige bewonderaar van de muziek. Maar het is even zeker, dat Haydn's persoonlijke verlies invloed gehad heeft op de compositie. De gepassioneerde van het werk is anders niet te verklaren. Het Requiem is een duidelijke proeve van Haydn's genie en een bewijs, dat hij met recht gerekend kan worden tot de beste componisten van zijn tijdperk.

De originele titel „Messa pro defuncto Archiepiscopo Sigismundo“ enz. is vervangen door de meer algemene titel „Missa pro defunctis“.

De huidige uitgave is gebaseerd op:

1. de partituur in handschrift, Mus.ms. autogr. Haydn, J.M. 1, ontdekt door ondergetekende in de Staatsbibliotheek te Berlijn, Pruisisch Cultuurbezit, Muziekafdeling. Ter vergelijking werden bestudeerd:

„Ich will den Kreuzstab gerne tragen“/„Ich habe genug“

J. S. BACH

CANTATA No. 56
(Ich will den Kreuzstab gerne tragen)
(BWT 30)

CANTATA No. 82
(Ich habe genug)
(BWT 32)

JOHN SHIRLEY QUIRK
Baritone

THE ACADEMY OF ST. MARTIN IN THE FIELDS
directed by
NEVILLE MARRINER

GRAND GALA
CLASSIQUE
CLASSIQUE
CLASSIQUE
CLASSIQUE

2 beroemde Bach cantates vertolkt op een stereo-lp van L'Oiseau Lyre door John Shirley-Quirk met The St. Anthony Singers en The Academy of St. Martin in the Fields o.l.v. Neville Marriner

SOL 280 24.5

1. Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

2. Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis.

4. Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae:
ne me perdas illa die.

H
e
a
K
la
re
Je
d
w

De Paukenmesse voltooit Argo's opname-project van Haydn's zes laatste missen

Paukenmesse

April Cantelo, Helen Watts,
Robert Tear en Barry McDaniel
The Academy of St. Martin in the
Fields o.v. George Guest
Choir of St. John's College,
Cambridge
ZRG 634
NIEUW
uitvoering van de „Paukenmesse“
op 24 juni te Rotterdam in het
Holland Festival

24,50

Haydn's 6 grote missen
en hoe „Luister“ deze
beoordeelde!

Heiligmesse

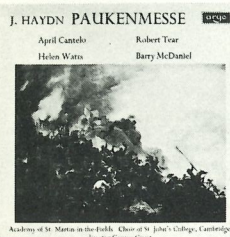
April Cantelo, Shirley Minty,
Ian Partridge, Christopher Keyte
The Choir of St. John's College,
Cambridge
The Academy of St. Martin-in-
the-Fields
Dirigent: George Guest
ZRG 542
„... alle lof weer voor de
prachtige vertolking ...“

24,50

Theresienmesse

Erna Spoorenberg,
Bernadette Greevy,
John Mitchinson, Tom Krause
The Choir of St. John's College,
Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-
Fields, Brian Runnett (orgel)
Dirigent: George Guest
ZRG 5500
„... niet alleen is de uitvoering
perfect, maar het werk is van een
verblindende schoonheid en
vreugde ...“

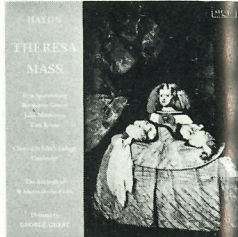
24,50

Academy of St. Martin in the Fields, Choir of St. John's College, Cambridge
Dirigent: George Guest

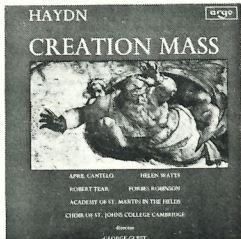
The Choir of St. John's College, Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-Fields
Dirigent: George Guest

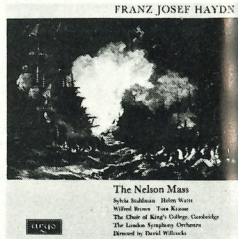
The Choir of St. John's College, Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-Fields, Brian Runnett (orgel)
Dirigent: George Guest

The Choir of St. John's College, Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-Fields
Dirigent: George Guest

The Choir of St. John's College, Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-Fields
Dirigent: George Guest

The London Symphony Orchestra
Dirigent: David Willcocks

Harmoniemesse

Erna Spoorenberg, Helen Watts,
Alexander Young, Joseph Rouleau
The Choir of St. John's College,
Cambridge
The Academy of St. Martin-in-the-
Fields
Dirigent: George Guest
ZRG 515
„... een verrassend werk ...
solistenteam is weer van grote
klasse ...“

24,50

Schöpfungsmesse

April Cantelo, Helen Watts,
Robert Tear en Forbes Robinson
The Academy of St. Martin in the
Fields; The Choir of St. John's
College, Cambridge
Dirigent: George Guest
„... een indrukwekkende
Forbes Robinson en een even
uitstekend als natuurlijk befaamd
koor met zijn stralende
jongensstemmen ...“

Nelsonmis

Sylvia Stahlman, Helen Watts,
Wilfred Brown, Tom Krause
The Choir of King's College,
Cambridge
London Symphony Orchestra
Dirigent: David Willcocks
Edison ZRG 5325
„... stralende totaalklank ...
solistenteam vormt een volmaakt
eenheid ...“

24,50

N.V. PHONOGRAM

2. een collectie partijen met talrijke correcties in het handschrift van Haydn in de muziekarchieven van de Dom te Salzburg.
3. een collectie partijen met correcties in Haydn's handschrift in de Eszterhazy muziekarchieven in het slot te Eisenstadt en
4. een met de hand geschreven partituur van de Salzburgerse copist Nikolaus Lang in de muziekafdeling van de Beierse Staatsbibliotheek te München.

Johann Michael Haydn (1737-1806) composed works in every genre required by the musical practice of his day, but it was in the field of sacred music that his genius found its fullest expression. To be sure, his contemporaries regarded him as a superlative master of the church style. Wolfgang Amadeus Mozart in particular admired Michael's works, and no less a critic than Joseph Haydn declared his brother's Masses to be finer than his own.

A work that won universal praise was Michael Haydn's Requiem of 1771. The year 1771 was decisive in Haydn's life. In January, the composer was stunned by the death of his infant daughter, the only child to be born to his marriage. Haydn's loss plunged him into a despair that, according to later testimony of his friends, never lifted entirely but cast a lasting shadow over his genial nature. He had scarcely begun to recover from his shock when, in mid-December, his patron, Sigismund Count Schrattenbach, Prince-Archbishop of Salzburg, also died. For many years, Salzburg had been settling on hard times, and the passing of the province's ruler was cause to everyone for grave concern.

Haydn set about at once to write a Requiem Mass to honor his Prince's memory. The work, born of a feverish rush of creative power, was completed in two weeks' time. The autograph score is dated Salzburg, 31 December 1771.

It cannot be doubted that Haydn was deeply moved by the death of his employer. The Prince had been a connoisseur of the arts and a liberal patron of music. But it must be equally true that, in composing his Mass, Haydn was compelled by the memory of his own personal bereavement, for nothing else adequately explains the passionate intensity that informs this work. The Requiem clearly proclaims Haydn's genius; it establishes, in fact, his right to be counted among the finest composers of his age.

The original title *Missa pro defuncto Archiepiscopo Sigismundo etc.* is replaced here with the more general *Missa pro defunctis*.

The present edition is based on:

- 1) the autograph score, Mus. ms. autogr. Haydn, J. M. 1, discovered by the editor in Berlin, State Library, Prussian Cultural Holdings, Music Division; with comparative readings from
- 2) a set of MS parts, with numerous corrections in Haydn's handwriting, in the music archives of the Metropolitan Cathedral in Salzburg;
- 3) a set of MS parts, with corrections in Haydn's handwriting, in the Esterházy Music Archives in the castle at Eisenstadt; and
- 4) a MS score, by the Salzburg copyist Nikolaus Lang, in the Music Division of the Bavarian State Library, Munich.

Vienna, Charles H. Sherman

Kantate no. 56 „Ich will den Kreuzstab gerne tragen“

Aria

Ich will den Kreuzstab gerne tragen,
Er kömmt von Gottes lieber Hand,
Der führet mich nach meinen Plagen
Zu Gott, in das gelobte Land.
Da leg ich den Kummer auf einmal ins Grab,
Da wischt mir die Tränen mein Heiland selbst ab.

Recitatief

Mein Wandel auf der Welt
Ist einer Schiffahrt gleich;
Betrübnis, Kreuz und Not
Sind Wellen, welche mich bedecken
Und auf den Tod
Mich täglich schrecken;
Mein Anker aber, der mich hält,
Ist die Barmherzigkeit,
Womit mein Gott mich oft erfreut.
Der rufet so zu mir:
Ich bin bei dir,
Ich will dich nicht verlassen noch versäumen!
Und wenn das wütenvolle Schäumen
Sein Ende hat,
So tret ich aus dem Schiff in meine Stadt,
Die ist das Himmelreich,
Wohin ich mit den Frommen
Aus vielem Trübsal werde kommen.

Aria

Endlich, endlich wird mein Joch
Wieder von mir weichen müssen.
Da krieg ich in dem Herren Kraft,
Da hab ich Adlers Eigenschaft,
Da fahr ich auf von dieser Erden
Und laufe sonder matt zu werden.
O gescheh es heute noch!

Recitatief

Ich stehe fertig und bereit,
Das Erbe meiner Seligkeit
Mit Sehnen und Verlangen
Von Jesus Händen zu empfangen.
Wie wohl wird mir geschehn,
Wenn ich den Port der Ruhe werde sehn.

Arioso

Da leg ich den Kummer auf einmal ins Grab,
Da wischt mir die Tränen mein Heiland selbst ab.

Koraal

Komm, o Tod, du Schlafes Bruder,
Komm und führe mich nur fort;
Löse meines Schiffeleins Ruder,
Bringe mich an sichern Port!
Es mag, wer da will, dich scheuen,
Du kannst mich vielmehr erfreuen;
Denn durch dich komm ich herein
Zu dem schönsten Jesulein.

programma

Johann Sebastian Bach

1685-1750

Toccata, adagio en fuga in C-dur

Orgel Charles de Wolff

Kantate 56 „Ich will den Kreuzstab
gerne tragen“

Bas John Shirley Quirk

Hobo Cor Coppens

Johann Michael Haydn

1737-1806

Missa pro defunctis in c-moll (1771)
(eerste uitvoering)

obligate solo-partijen:

sopraan Henriëtte Dieleman

alt Lyda Spoon

tenor Jan van Doorn

bas Jan Plantinga

Klein Koor van De Nederlandse Bachvereniging

Radio Kamerorkest

Dirigent Charles de Wolff

Missa pro defunctis in c-moll

Introitus

Requiem aeternam dona eis Domine,
et lux perpetua
luceat eis.

Te decet hymnus, Deus, in Sion
et tibi votum reddetur
in Jeruzalem.

Exaudi orationem meam,
ad te omnis caro veniet:

Kyrie eleison
Christie eleison
Kyrie eleison.

Sequentia

Dies irae, dies illa
solvat saeculum in favilla:
teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus.

Tuba, mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura,
judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus iudicetur.

Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet apparebit:
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis.

Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae:
ne me perdas illa die.

Intrede

Geef hun rust en duur
en laat het licht zijn —
licht zijn in hun ogen .
Bergen zullen er van zingen
en de stad van vrede
vindt er woorden voor.
Hoor mij bidden, God,
als een mens van vlees:

Heer ontferm u over mij
Christus ontferm u over mij
Heer ontferm u over mij.

Lied van de jongste dag

Op de dag van vrees en beven
zullen werelden vergaan,
zoals er geschreven staat.

Overal ontstaat paniek,
als de mensenzoon zal komen
en wij in discussie raken.

Een trompet om van te schrikken
wekt de doden uit de grond,
en roept hen bijeen te staan.

Dood en leven staan met stomheid,
als de wereld zal herrijzen
en God zelf te woord moet staan.

Boeken spreken taal en teken:
wie we waard zijn wordt gelezen
en het laatste oordeel valt.

Want als God de rechter is,
komt de waarheid aan het licht —
niets of niemand wordt verzwegen.

Hoe zal ik dan woorden vinden
en wie komt er voor mij op,
als geen mens zich zeker voelt?

Koning, machtiger dan machtig,
laat mij leven bij uw gratie —
red mij als door water heen.

Jesus, wil toch niet vergeten,
dat je mens door mensen bent —
waarom zou je mij verstoten?

(eigen vertaling van De Nederlandse Bachvereniging door Jan Duin)

Quaerens me, sedisti lassus,
redemisti crucem passus —
tantus labor non sit cassus.

Iuste iudex ultionis,
donum fac remissionis
ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus,
supplicanti parce, Deus.

Qui Mariam absolvisti
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
sed tu bonus fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta
et ab haedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
flammis acerbis addictis —
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis:
gere curam mei finis.

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
iudicandus homo reus:

huic ergo parce, Deus —
pie Jesu Domine,
dona eis requiem.

amen

Offertorium

Domine Jesu Christe,
rex gloriae —
libera animas omnium
fidelium defunctorum
de poenis inferni
et de profundo lacu;
libera eas de ore leonis,
ne absorbeat est tartarus —

Eens heb jij je moegezocht,
om mijn wegen te doorkruisen —
deed je dat dan soms voor niets?

Rechter met je goede straffen,
weet toch vóór die laatste dag
van vergeven en vergeten.

Met gevoelens van veel schuld,
wijs door schade en door schande —
bid ik dat ik leven mag.

Jij vergeeft het Magdalene
en de rover wat zij deden —
geef ook mij dan hoop op zegen.

Om de goedheid die je bent,
bid ik met gebroken woorden:
laat mij niet in lucht opgaan.

Breng mij naar de groene weiden
in de ring van het geluk —
geef mij ruimte om te leven.

Als de vloek is uitgesproken
en het onkruid is verschroeid,
roep mij dan en noem mij vriend.

Ja, ik bid je en ik hoop
met een hart dat klein genoeg is:
zorg voor mij die laatste dagen.

En al moet een mens wel huilen,
als hij opstaat uit de grond
om uw laatste woord te horen:

wees hem in het eind genadig —
Jesus, wees een lieve Heer,
geef hem rust en geef hem duur.

amen

Lied om een goede dood

Heer Jesus Christus,
koning in alle eer —
verlos al uw mensen
die leven ten dode toe,
van kwaad en nog erger;
onttrek hen aan de macht
van vreemde elementen,
en dat ze niet wankelen

ne cadan
sed signi
repraesen
quam olin
et semini

Hostias e
Domine,
tu suscip
quarum h
fac eas,
transire a

Sanctus

Sanctus
Dominus
Pleni sur
et terra
Hosanna
in excels
Benedict
in nomine
Hosanna
in excels

Agnus D

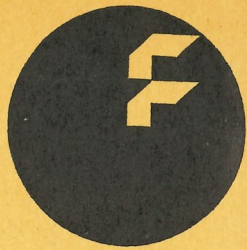
Agnus D
peccata
dona eis

Agnus D
peccata
dona eis

Agnus D
peccata
dona eis

Commun

Lux aete
luceat ei
cum san
in aetern
quia pius
Requiem
Domine,
luceat ei

ne cadant in obscurum;
sed signifer sanctus Michael
repraesentet eas in lucem sanctam,
quam olim Abrahae promisisti
et semini ejus.

Hostias et preces tibi,
Domine, laudis offerimus:
tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam facimus —
fac eas, Domine, de morte
transire ad vitam.

Sanctus

Sanctus sanctus sanctus,
Dominus Deus sabaoth.
Pleni sunt coeli
et terra gloria tua —
Hosanna
in excelsis.
Benedictus qui venit
in nomine Domini —
Hosanna
in excelsis.

Agnus Dei

Agnus Dei qui tollis
peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei qui tollis
peccata mundi,
dona eis requiem.

Agnus Dei qui tollis
peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.

Communio

Lux aeterna
luceat eis, Domine,
cum sanctis tuis
in aeternum,
quia pius es.
Requiem aeternam dona eis,
Domine, et lux perpetua
luceat eis.

wanneer het donker wordt —
maar laat uw licht opgaan
zoals het hun beloofd is
van vaders op zonen
want wie is zoals gij?

Handen vol gebeden
willen naar u toe,
gebeden voor de doden
die ons ter harte gaan:
laat hen uit hun stilte
in uw leven binnen.

Lied van heiligheid

Heilig heilig heilig,
God, gij onze macht.
kom ons verlossen,
Hemel en aarde
zijn vol van uw glorie —
God in den hoge.
Hij is ons tot zegen,
die komt in uw naam —
kom ons verlossen,
God in den hoge.

Lied van de knecht Gods

Knecht van God, jij draagt
de wereld en haar last —
gun hun rust en duur.

Knecht van God, jij draagt
de wereld en haar last —
gun hun rust en duur.

Knecht van God, jij draagt
de wereld en haar last —
gun hun rust voorgoed.

Lied om een goed einde

Licht zij in hun ogen —
licht dat niet meer dooft;
laat mensen samenwonen
in tijd en eeuwigheid,
gij die genadig zijt.
God, geef hun rust en duur
en laat er licht zijn —
licht dat nooit meer dooft.